

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«Затверджую»

Проректор

науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціологія освіти

Спеціальностей:

- 8.01010601 «Соціальна педагогіка»
- 7.01010601 «Соціальна педагогіка»,
- 8.03010301 «Практична психологія»,
- 7.03010301 «Практична психологія
- 8.02030305 «Літературна творчість»
- 8.02030301 «Філологія українська»
- 8.02030302 «Філологія англійська»
- 8.18010021 «Педагогіка вищої школи»
- 8.04030201 «Інформатика»
- 8.04030203 «Соціальна інформатика»

Інститут суспільства

2014-2015 навчальний рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

**Інститут лідерства
та соціальних наук**

Кафедра суспільно-політичних дисциплін і правознавства

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

**для студентів денної форми навчання
за напрямом професійної підготовки 0101 “Педагогічна освіта”**

для спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Практична психологія»,
«Літературна творчість», «Філологія українська», «Філологія англійська»,
«Педагогіка вищої школи», «Інформатика», «Соціальна інформатика»
(освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», «магістр»)

за вимогами кредитно-модульної системи

Київ 2011
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ, НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Інститут лідерства
та соціальних наук

Кафедра суспільно-політичних дисциплін і правознавства

«ПОГОДЖЕНО»

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Проректор з навчально-методичної
роботи

Вченою радою Інституту лідерства
та соціальних наук

_____ О.Б. Жильцов

Протокол № ____ від _____ 20_ р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

**для студентів денної форми навчання
за напрямом професійної підготовки 0101 “Педагогічна освіта”**

для спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Практична психологія»,
«Літературна творчість», «Філологія українська», «Філологія англійська»,
«Педагогіка вищої школи», «Інформатика», «Соціальна інформатика»
(освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», «магістр»)

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри суспільно-політичних
дисциплін і правознавства

Протокол № ____ від _____ 2011 р.

Завідувач кафедри _____ Л.В.Гонюкова

Київ 2011

УДК 316
ББК 60.56я 73

К 92

Соціологія освіти. Робоча навчальна програма. – К.: Видавництво «Університет» КУ імені Бориса Грінченка, 2011. – 40 с.

Укладач:

Купрій Тетяна Георгіївна, кандидат історичних наук, ст. викладач кафедри суспільно-політичних дисциплін і правознавства, Інститут лідерства та соціальних наук КУ імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

Заваженко Тетяна Михайлівна, кандидат філософських наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПВНЗ «Економіко-технологічний університет».

Петренко-Лисак Алла Олександрівна, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри галузевої соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 316
ББК 60.56я 73

© Купрій Т.Г., 2011 р.

© КУ імені Бориса Грінченка, 2011 р.

ЗМІСТ

I. ВСТУП. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ОПИС ПЕРДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ	5
II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ навчального курсу «Соціологія освіти»	7
III. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН	8
IV. ПРОГРАМА	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Зміст, структура й методологія освітньої проблематики в соціології	9
<i>Тема 1.</i> Соціологія освіти як галузь соціологічного знання. Історія розвитку соціологія освіти. Освіта в аксіологічному вимірі.	
<i>Тема 2.</i> Освіта як соціальний інститут.	
<i>Тема 3.</i> Соціальна структура системи освіти.	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Освіта в конвергентному суспільстві	11
<i>Тема 4.</i> Стан сучасної освіти в країнах Заходу та в Україні.	
<i>Тема 5.</i> Навчальний процес та його структура.	
<i>Тема 6.</i> Особливості реформування системи освіти: проблеми та перспективи.	
<i>Тема 7.</i> Самоосвіта як соціальна проблема.	
<i>Тема 8.</i> Система управління освітою. Правові аспекти соціології освіти.	
ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ Інноваційні методики активізації процесу навчання на семінарських і практичних заняттях студентів денної форми навчання	14
ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	18
ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	20
V. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА дисципліни «Соціологія освіти»	22
КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	23
ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	24
VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА	26
ВИМОГИ І УМОВИ ОФОРМЛЕННЯ ІНДЗ. ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОГО АРКУША ІНДЗ	31
ТЕМИ ІНДЗ	31
СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	33
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ	35
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ «Соціологія освіти»	35
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	37

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Соціологія освіти» (далі – Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою суспільно-політичних дисциплін і правознавства Інституту лідерства та соціальних наук на основі ОПП відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в КУ імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Соціологія освіти» є складовою частиною дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки нормативної частини блоку навчальної програми.

Предмет: У сучасному світі проблеми освіти та виховання набувають дедалі більшої цінності. Суспільство, яке проголошує шлях до гуманізації, своєю головною цінністю визнає людину. Саме людина з її потребами та інтересами стає кінцевою метою як розвитку виробництва, так і вдосконалення соціальних інститутів. А освіта — це саме те, що допомагає людині стати гідним членом демократичного суспільства. Освіта потрібна не тільки для часткового покращання у житті суспільства, а й для докорінних змін психологічних і моральних якостей людей, їхньої культури, бо без цього неможливий суспільний прогрес. До того ж нині, коли Україна стала на шлях ринкових перетворень, особливо актуальною стає проблема висококваліфікованих і високоосвічених фахівців. Цей процес не залишив осторонь жодну зі сфер громадського життя. Освіта і виховання у цьому плані не є винятком: за останні роки зазнали зміни освіта і виховання як соціальні інститути, і система освіти зокрема. Курс «Соціологія освіти» призначений допомогти сформувати у студентів уявлення про сферу освіти, їх місце у житті суспільства, завдання освіти та розвитку за сучасних умов.

Мета : викладання дисципліни є розкриття головних проблем освіти як соціального інституту, а саме вивчення теоретико-методологічних основ освіти в сучасній соціології, аналіз процесу інституціоналізації соціології освіти, аналіз основних функцій освіти, зокрема вищої. Не менш важливим є вивчення процесу реформування освітніх систем в сучасному суспільстві, аналіз впровадження Болонського процесу в освіту, а також аналіз процесу управління освітою.

Завдання вивчення дисципліни:

- оволодіння студентами систематизованими, цілісними знаннями про освітню сферу суспільства крізь призму аналізу структурних компонентів соціальної системи;
- засвоєння студентами теоретично-концептуальних підходів до трактування поняття «соціологія освіти»;
- дослідження форм і закономірностей її функціонування;
- з'ясування структури соціальної системи освітньої структури, основних її інститутів та функцій;
- виділення основних компонентів соціології освіти, зокрема дослідження сутності суспільства як елементу і форми базової складової соціально-гуманітарної системи;
- формування у студентів вмінь та навичок цілісно аналізувати суспільні явища та процеси в Україні.

Навчальні результати / досягнення:

Після вивчення дисципліни студент повинен:

знати основні категорії та поняття, пов'язані з різноманітними аспектами вивчення освітньої тематики, головні методи соціологічного вивчення освітніх проблем, головні принципи функціонування сучасної освітньої системи.

Студент повинен:

вміти вільно володіти категоріальним апаратом даної галузевої соціологічної науки, головними джерелами та додатковими матеріалами з дослідження проблем освіти. Вміти аналізувати проблеми освіти в контексті саме соціологічного підходу. Студент повинен мати навички з принципів застосування набутих теоретичних знань для використання їх в соціологічних дослідженнях з освітньої проблематики.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 72 год., із них:

- лекції - 12 год.;
- семінарські заняття - 12 год.;
- індивідуальна робота - 4 год.;
- самостійна робота - 40 год.;
- консультації – 4 год.;
- МКР – 4 год.;
- підсумковий контроль (у формі заліку) - 2 год.

Методи навчання:

Матеріал курсу викладається студенту і опрацьовується ним у процесі проведення лекційних, семінарських, індивідуальних занять та самостійної роботи студента.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: Соціологія освіти.

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 2 кредити	Шифр та назва напрямку: <i>0101 «Педагогічна освіта»</i>	Частина програми: <i>нормативна</i>
Кількість змістовних модулів: 2 модулі.	Шифр та назва спеціальності: <i>«Соціальна педагогіка», «Практична психологія», «Літературна творчість», «Філологія українська», «Філологія англійська», «Педагогіка вищої школи», «Інформатика», «Соціальна інформатика»</i>	Рік підготовки: 5 Семестр: 9,10
Загальний обсяг дисципліни: 72 годин.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Спеціаліст», «Магістр».	Аудиторні заняття: 28 год. З них: Лекції: 12 год. Семінарські заняття: 12 год. Індивідуальна робота: 4 год. Самостійна робота: 40 год. Консультації: 4 год.
Кількість тижневих годин: 2 години.		Модульний контроль: 4 год. Вид контролю: залік.

III. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Використані скорочення:

- аудиторні години (А)
- лекції (Л);
- семінарські заняття (СЗ);
- індивідуальна робота (ІР);
- самостійна робота (СР);
- підсумковий контроль (ПК).

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Р	А	Л	СЗ	ІР	СР	ПК
Змістовий модуль І.								
Зміст, структура й методологія освітньої проблематики в соціології								
1.	Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічного знання. Історія розвитку соціології освіти. Освіта в аксіологічному вимірі.	12	4	2	2	2	6	2
2.	Тема 2. Освіта як соціальний інститут.	12	4	2	2		6	
3.	Тема 3. Соціальна структура системи освіти.	6	2	2			4	
	Разом	30	14	6	4	2	16	2
Змістовий модуль ІІ.								
Освіта в конвергентному суспільстві								
1.	Тема 4. Стан сучасної освіти в країнах Заходу та в Україні	10	2	2	2	2	6	2
2.	Тема 5. Навчальний процес та його структура.	8	2				4	
3.	Тема 6. Особливості реформування системи освіти: проблеми та перспективи.	6	2		2		4	
4.	Тема 7. Самоосвіта як соціальна проблема	8	4	2	2		4	
5.	Тема 8. Система управління освітою. Правові аспекти соціології освіти.	10	4	2	2		6	
	Разом	42	14	6	8	2	24	2
	Разом за навчальним планом	72	28	12	12	4	40	4

IV. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Зміст, структура й методологія освітньої проблематики в соціології

Лекція 1. Соціологія освіти як галузь соціологічного знання. Історія розвитку соціології освіти. (2 год.)

Сутність поняття «освіта». Об'єкт і предмет дослідження соціології освіти. Функції соціології освіти. Внутрішньо та зовнішньоінституційний рівні вивчення освіти. Структура соціології освіти. Базові поняття і категорії соціології освіти. Основні методи вивчення проблем освіти. Місце соціології освіти в системі суспільних наук: зв'язок з філософією, психологією, педагогікою, соціологією освіти та іншими галузевими соціологічними дисциплінами. Основні напрямлення соціологічного вивчення освіти. Особливості діяльнісного, культурологічного, структурно-функціонального, системного, інституційного підходів до розуміння освіти. Характеристика нових методологічних підходів: компетентнісний, соціокомунікативний, соціокультурний, соціально - реконструкціоністський підходи.

Формування західних поглядів на освіту. Етапи формування соціології освіти: соціальні погляди Л. Уорда і Дж. Дьюї; К. Мангейм, Е. Дюркгейм і М. Вебер як засновники методології сучасної соціології освіти; Т. Парсонс і Н. Смерзер про функції інституту освіти. Проблема формування вітчизняної соціології освіти. Роль А. Філіпова, В. Шубкіна М. Тітми та В. Нечаєва у формуванні та впровадженні дисципліни «Соціологія освіти» у вітчизняних вищих навчальних закладах. В. Астахова, М. Лукашевич, Ю. Чернецький, Л. Герасіна та їх роль у формуванні сучасної соціології освіти в Україні.

Основні поняття теми:

Об'єкт науки, предмет науки, функції науки, структура науки, система, соціальна система, категорії соціології освіти, соціологічне знання, соціальне, соціальні відносини відносини, структуралізм, функціоналізм, компетенція, адаптація, комунікативна соціалізація.

Рекомендована література: [1-22; 5; 6; 7; 13; 15; 20; 23; 33; 34; 37; 38; 41; 57; 48; 70; 71; 72; 78; 85]

Лекція 2. Освіта як соціальний інститут. (2 год.)

Визначення поняття «освіта». Історичні етапи розвитку освіти. Механізм акумуляції і трансляції соціального призначення освіти. Освіта як набуття та передання знань, вмінь і навичок, а також формування світогляду, ерудованості, загального культурного рівня, вміння генерувати нові ідеї та реагувати на вимоги

сучасного ринку праці. Вплив суспільних потреб на розвиток освіти. Соціальна мобільність і освіта. Види послуг у царині освіти. Суть соціальних відносин у сфері освіти.

Основні ознаки освіти в постіндустріальному суспільстві. Освіта як процес: організаційні форми освіти, її засоби та джерела освітньої інформації. Освіта як результат. Структурний ланцюжок результативності освіти: грамотність — освіченість — професійна компетентність — культура — менталітет.

Суперечності і проблеми розвитку освіти на сучасному етапі. Взаємодії інституту освіти з іншими соціальними інститутами: політикою, економікою, вихованням. Проблема подолання відчуження школи від життя як актуальна потреба в освіті, як попит на формальну освіту. Аналіз феномена пріоритетних зон освіти на Заході. Трансформація інституту освіти на сучасному етапі. Умови зміни соціального статусу інституту освіти. Інституціональний зміст освіти.

Основні ознаки інституціалізації освіти. Особливості та характеристики освіти як соціального інституту. Структура освітньої системи: дошкільна освіта, шкільна освіта, професійна освіта, форми непрофесійної освіти. Функції освіти: соціалізації, виховна, інноваційна, латентні функції, функція селекції, професіоналізації, соціальної інтеграції тощо.

Основні поняття теми:

Інститут освіти, компетенції, інституціоналізація, рівні освіти, принципи освіти, види освіти, професійна освіта, соціалізація, інновація, селекція, інтеграція, інформативність, соціальний статус.

Рекомендована література: [1-22; 5; 6; 7; 13; 14; 15; 20; 21; 22; 25; 30; 31; 35; 42; 44; 46; 54; 55; 56; 57; 63; 66; 67; 70; 71; 73; 74; 77; 80; 83; 85]

Лекція 3. Соціальна структура системи освіти.(2 год.)

Загальні принципи організації системи освіти: безперервність і наступність освіти, єдність навчальної та виховної роботи, інтенсифікація нагромаджених знань, випереджуючий розвиток освіти, інноваційність. Характеристика основних освітніх підсистем сучасної України: освіта дошкільна, шкільна, професійно-технічна, середньоспеціальна, вища та післядипломна. Визначення основних цілей сучасної освіти. Аналіз форм реалізації цілей освіти: екстенсивної, продуктивної та інтенсивної. Характеристика етапів реалізації суспільної потреби в освіті.

Навчальний заклад як первісний елемент організації освіти. Основні характеристики студентства як соціальної групи. Соціальні функції студентства: придбання та нагромадження знань, формування вмій і навичок; суспільна діяльність (робота у громадських, політичних та інших організаціях); праця професійного та непрофесійного змісту для отримання коштів. Соціально-педагогічна адаптація як засвоєння норм студентського життя та включення в

систему міжособистісних відносин групи. Мотивація вступу до вищого навчального закладу.

Необхідні індикатори при діагностуванні та прогнозуванні освіти: показник грамотності, показник освіченості, визначення термінів окремих видів навчання, визначення типів загальноосвітніх і професійних навчальних закладів, форм підготовки і підвищення кваліфікації, географічне місцезнаходження закладів освіти на загальнодержавному і регіональному рівнях, кількість учнів (студентів), педагогічних кадрів, обсяг і структура витрат на систему освіти, джерела їхнього надходження та ін. Механізм впливу на побудову програм і технологій навчального процесу.

Кадровий потенціал системи освіти. Праця викладача як свідомо, доцільна діяльність з навчання, виховання і розвитку студентів. Обов'язки викладача вищого навчального закладу. Педагогічна культура та її складові: науковий світогляд, наукова ерудиція, духовне багатство, педагогічна майстерність, педагогічна техніка. Професійно-педагогічне спілкування та його рівні: примітивний, маніпулятивний, стандартизований, діловий, особистісний.

Основні поняття теми:

Принципи освіти, інтенсифікація, екстенсивність і продуктивність навчального процесу, інноваційність, безперервність, види освітніх систем, навчальний заклад, прогнозування освітнього процесу, кваліфікаційний рівень, якісно-кадровий склад.

Рекомендована література: [1-22; 5; 6; 7; 13; 14; 15; 20; 21; 22; 25; 30; 31; 35; 36; 38; 39; 42; 44; 46; 54; 55; 56; 57; 63; 66; 67; 70; 71; 73; 74; 77; 80; 83; 85; 86]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Освіта в конвергентному суспільстві

Лекція 4.Стан сучасної освіти в країнах Заходу та в Україні. (2 год.)

Вища освіта у країнах Заходу: основні характеристики системи вищої освіти та моделей навчання. Права і обов'язки студентів і викладачів. Основні завдання освіти: гуманізація та гуманітаризація, демократизація та інтеграція в європейській та світовій освітній царині. Основні тенденції та напрямки реформування освіти (досвід передових країн).

Освіта як елемент соціальної інфраструктури розвинених країн. Проблеми економічної ефективності освіти. Зростання соціального попиту на освіту. Вплив демографічних чинників на кількісну еволюцію освіти.

Світова криза освіти, її суть та прояви в окремих регіонах. Проблеми міжнародної освітньої інтеграції та роль ЮНЕСКО в цьому процесі. Діяльність Ради Європи і Європейського Союзу в сфері освіти. Формування «європейської

свідомості молоді». Соціологічний аналіз актуальних проблем освіти України. Державна освітня політика України на сучасному етапі. Соціологічна освіта в Україні.

Фактори кризи вітчизняної освіти. Загальні тенденції, що характеризують вихід освіти із кризи. Характерні риси соціології освіти в сучасній Україні. Поняття й структура освітніх реформ. Реформи як різновид соціальної технології. Основні різновиди реформ освіти. Реформування освіти як безперервний процес. Загальні принципи освіти. Реформи шкільних систем. Концепції «елітарної середньої школи» (П. Масгрейв, Ж. Каппель, Ж. Фурастьє). Розвиток вищої освіти: соціальні аспекти. Триступенева модель вищої освіти.

Національна вища освіта і Болонський процес. Європейська кредитно-трансферна система. Визначення поняття «кредиту» в освітянському національному та європейському вимірах. Основні цілі Болонського процесу: введення двоциклового навчання (бакалавр, магістр); впровадження кредитної системи організації навчального процесу; формування системи контролю якості освіти та знань студентів (модульні заліки); збільшення мобільності студентів і викладачів; забезпечення працевлаштування випускників на європейському рівні; досягнення привабливості європейської системи освіти тощо. Основні етапи реформування освіти щодо Програми Болонського процесу. Концептуальні засади Болонського процесу. Загальноєвропейська система трудомісткості роботи з опанування навчального плану (ECTS).

Основні поняття теми:

Гуманізація, гуманітаризація, демократизація, інтеграція, державна освітня політика, реформування освіти, триступенева модель вищої освіти, Болонський процес, бакалавр, магістр, кредит.

Рекомендована література: [1-22; 3; 5. 9; 10; 11; 13; 14; 15; 18; 19; 25; 26; 29; 30; 33; 34; 60; 61; 62; 63; 66; 67; 70; 71; 75; 76; 77; 80; 86]

Лекція 5. Самоосвіта як соціальна проблема. (2 год.)

Роль самоосвіти в житті суспільства та особистості. Об'єкт і суб'єкт самоосвіти. Самоосвіта як самостійна діяльність з надбання, нагромадження, систематизації і оновлення знань. Мета самоосвіти — саморозвиток і самореалізація особистісного потенціалу. Класифікація видів самоосвіти: за часовою локалізацією (у робочий або вільний час); за критерієм спрямованості (професійна та загальноорозвиваюча); за просторовою локалізацією (вдома, на роботі, у громадських закладах); за кількістю відведеного часу; з позицій організації (інституціоналізована та неінституціоналізована). Функції самоосвіти: загальноосвітньої та професійної підготовки; загальнокультурного розвитку; компенсаційна; оптимальної організації вільного часу; терапевтична.

Теоретико-методологічні основи соціологічного вивчення самоосвіти. Основні методологічні підходи до визначення самоосвіти. Мотивація

самоосвітньої діяльності. Питання методики соціологічного дослідження самоосвіти. Самоосвіта в контексті Болонського процесу. Соціологія самоосвіти як окрема галузь соціологічного знання.

Основні поняття теми:

Самоосвіта, особистість, саморозвиток, самореалізація.

Рекомендована література: [1-22; 8; 9; 10; 11; 13; 14; 15; 18; 19; 25; 26; 29; 30; 33; 34; 60; 61; 62; 63; 66; 67; 70; 71; 75; 76; 77; 80; 86]

Лекція 6. Система управління освітою. (2 год.)

Суб`єкт та об`єкт управління в сфері освіти. Органи управління в навчально-педагогічному колективі. Проблеми управління сучасною системою освіти. Порівняльний аналіз вітчизняного та західного досвіду управління закладами освіти, зокрема вищими навчальними закладами. Освітній маркетинг.

Суть і структура управлінської діяльності. Методи та стилі керівництва в освіті. Управлінське рішення у функціонуванні освітніх закладів. Науковий менеджмент в освіті: витоки, започаткування та розвиток. Еволюція систем управління: централізація і децентралізація. Управління навчальним закладом як соціальною організацією. Планування як функція управління освітою. Імперативне та індикативне планування. Проблема ефективності управлінської діяльності в освіті. Проблеми управління освітою в сучасній Україні. Роль Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України в організації освітянського процесу. Соціологічні парадигми управління. Блокова організація та рівні управління освітою. Управлінська діяльність кадрів системи освіти. Принципи централізації та децентралізації в управлінні освітою. Органи управління в навчально - педагогічному колективі. Становлення шкільного самоврядування. Демократизація суспільства та зміни в державному управлінні школою.

Управлінські кадри: специфіка підготовки, кваліфікаційні характеристики. Характер вимог, які ставляться до менеджерів сфери освіти з боку суспільства. Метод формування управлінської мережі.

Основні поняття теми:

Система управління, заклад освіти, Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України, освітній маркетинг, освітній менеджмент, методи та стилі керівництва, планування, централізація та децентралізація в управлінні.

Рекомендована література: [1-22; 2, 3, 6, 9; 11; 13; 14; 15; 22; 23; 27; 28; 29; 30; 33; 34; 44; 45; 49; 50; 52; 63; 65; 66; 67; 70; 71; 75; 76; 77; 81; 84]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Методичні вказівки до підготовки семінарських занять

У процесі реалізації навчального плану і формування фахівця особливе значення має підготовка і проведення семінарських, практичних занять. Сьогодні семінар є одним із головних видів практичних занять і ефективним засобом розвитку в студентів культури наукового мислення.

У ході семінарського (практичного) заняття вирішуються такі завдання:

- повторення і закріплення знань;
- контроль знань;
- педагогічне спілкування, безпосередній контакт зі студентами, взаєморозуміння та творча співпраця “викладач-студент”.

У період підготовки до семінарського практичного заняття викладач розробляє методичні рекомендації:

- запропонований перелік доповідей та виступів;
- пропозиції щодо організації дискусії “круглого столу”, сценарії конференцій, ділової гри.

Методичні рекомендації проведення семінарських занять розробляються на кафедрі на підставі робочої програми, з врахуванням мети, цілей та завдань вивчення дисципліни при підготовці фахівців конкретної спеціальності. У них визначаються:

- цілі та завдання семінару;
- розгорнутий план його проведення;
- перелік питань для обговорення і дискусії;
- перелік літератури для використання під час підготовки та проведення семінару;
  - перелік роздаткового матеріалу для семінару (таблиці, схеми, картки, слайди та інше).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Зміст, структура й методологія освітньої проблематики в соціології

Семінарське заняття 1. Освіта в аксіологічному вимірі. (2 год.)

1. Цінність освіти та її прояви: економічна, соціальна, морально-психологічна.
2. Економічна цінність освіти: теорія “людського капіталу”. Рівні людського капіталу (особистісний, мікроекономічний, макроекономічний). Інвестиції в людський капітал.
3. Освіта як умова професійної самореалізації.
4. Підприємницька справа як можливість професійної самореалізації.

Рекомендована література: [1-22; 5; 6; 7; 13; 15; 20; 23; 33; 34; 37; 38; 41; 57; 48; 70; 71; 72; 78; 85]

Семінарське заняття 2. Освіта як соціальний інститут. (2 год.)

1. Особливості та характеристики освіти як соціального інституту.
2. Структура освітньої системи.
3. Функції освіти.

Рекомендована література: [1-22; 5; 6; 7; 13; 14; 15; 20; 21; 22; 25; 30; 31; 35; 42; 44; 46; 54; 55; 56; 57; 63; 66; 67; 70; 71; 73; 74; 77; 80; 83; 85]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Освіта в конвергентному суспільстві

Семінарське заняття 3. Стан сучасної освіти в країнах Заходу та в Україні. (2 год.)

1. Соціокультурні функції метода в навчальному процесі.
2. Технологія навчального процесу.
3. Формування професійної культури сучасного фахівця у вищих навчальних закладах.
4. Колектив в сфері освіти: учбовий та навчально-педагогічний.

Рекомендована література: [1-22; 3; 5- 9; 10; 11; 13; 14; 15; 18; 19; 25; 26; 29; 30; 33; 34; 60; 61; 62; 63; 66; 67; 70; 71; 75; 76; 77; 80; 86]

Семінарське заняття 4. Особливості реформування системи освіти: проблеми та перспективи. (2 год.)

1. Особливості процесу реформування освітньої системи: загальна характеристика.
2. Освітня парадигма. Основні принципи сучасної освітньої парадигми.
3. Болонський процес в освіті.
4. Кредитно-модульна система: особливості та проблеми впровадження у вищі навчальні заклади.

Рекомендована література: [1-22; 2, 3, 6, 9; 11; 13; 14; 15; 22; 23; 27; 28; 29; 30; 33; 34; 44; 45; 49; 50; 52; 63; 65; 66; 67; 70; 71; 75; 76; 77; 81; 84]

Семінарське заняття 5. Самоосвіта як соціальна проблема. (2 год.)

1. Теоретико-методологічні основи соціологічного вивчення самоосвіти.
2. Основні методологічні підходи до визначення самоосвіти.
3. Мотивація самоосвітньої діяльності.
4. Самоосвіта в контексті Болонського процесу.
5. Соціологія самоосвіти як окрема галузь соціологічного знання.

Рекомендована література: [1-22; 3; 5; 6; 9; 11; 12; 13; 14; 15; 17; 18; 20; 30; 36; 37; 39; 40; 44; 45; 46; 49; 50; 53; 54; 58; 60; 63; 65; 66; 67; 70; 72-78; 81; 84]

Семінарське заняття 6. Правові аспекти соціології освіти. (2 год.)

1. Система державного управління освітньою діяльністю. Державне регулювання освітньою діяльністю в Україні.
2. Правовий статус державних органів управління освітньою діяльністю.
3. Громадське самоврядування в управлінні освітою.

Рекомендована література: [1-22; 3; 5; 6; 9; 11; 12; 13; 14; 15; 17; 18; 20; 30; 36; 37; 39; 40; 44; 45; 49; 50; 53; 54; 58; 60; 63; 65; 66; 67; 70; 81; 84]

Інноваційні методики активізації процесу навчання на семінарських і практичних заняттях студентів денної форми навчання

Для навчання важливі всі види методик і всі рівні пізнання. Студенти повинні думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї і концепції і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, трактувати її, і застосовувати її в конкретних умовах. Цьому саме і сприяють інноваційні методи. Колективне, кооперативне навчання у співпраці викладача та студентів сприяють формування у останніх умінь і навичок, вироблення їх власних цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні. При застосуванні інноваційних методів, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри.

На практичних заняттях з дисципліни «Соціологія освіти» ефективно використовувати такі методи як:

Метод «мозкового штурму» стимулює творчість студентів, пошук шляхів вирішення поставленої політичної проблеми;

Обговорення питань в великій групі, міні-групі, у парах у вигляді бесід, дискусій, колоквиумів, брифінгів, що формує у студентів навички спілкування на соціальні теми, демократичної комунікації, прийняття рішень, уміння працювати в команді.

Тренінг, як форма групової роботи забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з викладачем.

Інтерактивні презентації зарекомендували себе як альтернатива лекціям.

Використання інтерактивних презентацій потребує додаткових наочних засобів (комп'ютера, проектора, відеофільми, слайди). Вони містять в собі відповіді на запитання й обговорення думок.

Метод створення проекту допомагає сформувати у студентів план проектно-дослідницьких робіт, аналіз умов для втілення першопочаткового задуму, розробки концепції проекту.

Метод рольової гри з призначенням ролей учасникам і надання їм можливості діяти сприяє формуванню у студентів образу громадських лідерів, діячів культури і мистецтва і їх участі у створенні системи соціально-освітніх відносин. Студенти реагують на проблему в рамках заданої програми, наприклад реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу. При цьому викладач має за собою залишити право коментувати ситуацію, призупиняючи учасників у ході гри.

Метод «доведи свою позицію» має на меті розвинути критичне мислення, можливість визначити свою позицію щодо спірних проблем і дізнатися про аргументи тих, хто посідає відмінну позицію.

Метод «незакінченого речення» дозволяє стимулювати висловлювання студентів з певної проблеми, дає можливість викласти свою позицію стисло і в структурованій формі. Студенти працюють з відкритими реченнями, наприклад: «Однією з найголовніших функцій освіти є...» або «Мета самоосвіти – саморозвиток, самореалізація особистісного потенціалу та...».

Метод «керованих фантазій» допомагає розвивати уяву, думки, почуття студентів і мотивацію навчання. Метод полягає в тому, що викладач повідомляє заздалегідь підготовлену фантазію, або її розвиває група. Прикладами керованої фантазії можуть бути теми: «Інформаційно-технічна забезпеченість середньої школи», «Перспективність 100% фінансування освіти в Україні».

Метод «нескінченого ланцюжка» допомагає студентам розвивати навички прийняття особистого рішення. Один за одним студенти відповідають на питання, аргументуючи їх. Викладач може запропонувати учасникам скласти список всіх якостей керівника навчального закладу, які в свою чергу допомогли або завадили сформувати його громадсько-організаційні риси. Чи перспективність розвитку гендерної освіти.

Метод «Прес» надає студентам можливість під час занять виробити аргументи або висловити свою думку у чіткій і стислій формі з дискусійного питання. Аргументація того чи іншого факту проходить у 4 етапи (можна надавати кілька варіантів відповідей), які супроводжуються висловами: «Я вважаю...», «...тому що...», «...наприклад...», «Отже..., Таким чином...». Алгоритм може бути таким:

Я вважаю, що введення кредитно-модульної системи у вузах є більш ефективний у навчально-освітньому і організаційному значенні ніж радянська методологія вищої школи.

Тому що передбачає визначену форму накопичення балів за різні форми навчальної діяльності.

Наприклад, за відвідування лекційних і семінарських занять студент отримує 10 балів, за написання ІНДЗ – 30, що відповідає ранжуванню навчальної діяльності і

визначає індивідуально успішність кожного студента.

Отже, кредитно-модульна система допомагає розкрити можливості студентів, залучити їх до різноманітних форм навчання і підвищити ефективність.

Використання інформаційних методів навчання є невід'ємним у сучасній вищій школі.

Загальні вимоги до написання контрольної роботи

Контрольна модульна робота як важлива форма навчального процесу має навчити студентів самостійно узагальнювати і викладати здобуті знання з дисципліни, відображаючи окремі теоретично-практичні проблеми, і застосовуючи навички з курсу у різних напрямках професійної діяльності.

Умовою допуску до виконання модульної аудиторної письмової контрольної роботи є своєчасне систематичне постійне відвідування лекційних занять і активність під час семінарських, практичних занять.

Контрольна робота визначає, наскільки глибоко студент засвоїв лекційний і практичний матеріал і вміє самостійно викладати окремі питання в рамках визначених тем (змістовних модулів).

У контрольній роботі студент повинен показати:

1. Знання, які отримав під час лекцій аналітичного, розгляду тематики семінарських і практичних занять.

2. Виявити діловий підхід і практицизм пропозицій по вирішенням поставлених питань.

3. Аналіз рекомендованої додаткової літератури і джерел, самостійне опрацювання тем, розділів.

4. Реалізувати творчий та індивідуальний потенціал.

У процесі написання модульної контрольної роботи слід дотримуватись таких вимог:

- змістовність і конкретність викладення відповідей на питання;
- достатня повнота викладення питання, тобто слід повністю розкрити явище або елементи досліджуваного процесу, розглянути всі сторони проблеми;
- завершеність викладення кожної думки;
- виключення повторів;
- акуратне оформлення контрольної роботи.

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Як співвідносяться поняття «освіта» і «культура»?
2. В чому полягає зміст основних функцій освіти.
3. Що означає вираз «освіта як соціокультурний інститут»?
4. Які основні вимоги до освіти в умовах ринкової економіки?

5. Як співвідносяться поняття «освіта» і «навчання»?
6. У чому полягає суть принципу «випереджаючого розвитку» освіти?
7. Що передбачає гуманізація та гуманітаризація освіти?
8. Яка роль освіти в суспільстві з точки зору теорії функціоналізму, теорії конфлікту?
9. Як Ви розумієте знання як ціль та результат навчально-виховного процесу?
10. Вкажіть з якими концепціями пов'язане виникнення соціології освіти на початку ХХ ст.
11. Які об'єктивні чинники сприяли виокремленню соціології освіти в самостійну наукову дисципліну?
12. Визначте науковий і суспільний статус соціології освіти, історичну необхідність її виникнення.
13. Проаналізуйте особливості трактування категорії знання філософією, педагогікою, психологією, соціологією тощо.
14. Яку роль відіграє освітня діяльність у соціалізації особи?
15. Яке місце займає освіта в системі людських цінностей?
16. Охарактеризуйте суть та особливості соціальних змін у суспільстві.
17. Проаналізуйте позитивні та негативні аспекти глобалізаційних процесів.
18. Від яких чинників залежить ефективність освіти?
19. Наведіть визначення терміну «самоосвіта».
20. Яку роль відіграє система безперервної освіти у функціонуванні освітньої системи загалом?
21. Охарактеризуйте сучасні інноваційні процеси у сфері освіти.
22. Що включає в себе концепція розвитку освіти в ХХІ ст.?
23. Охарактеризуйте історичну еволюцію і сучасний стан вітчизняної соціології освіти.
24. Вкажіть основні проблеми навчання дітей з особливими потребами.
25. Проаналізуйте суть освітньої політики.
26. Поясніть твердження «освіта через усе життя».
27. Назвіть основну мету та завдання громадянської освіти.
28. Що таке управління?
29. Що досягають в результаті планування діяльності освітніх організацій?
30. Як взаємодіють внутрішня та зовнішня структури управління?
31. Що таке педагогічний менеджмент?
32. Як співвідносяться між собою принципи гуманізації та демократизації управління середньою освітою?
33. Як впливає психологічний клімат на оптимізацію професійної діяльності освітніх колективів?
34. Дайте визначення поняття «конфлікт».
35. Проаналізуйте основні причини виникнення конфліктів в освітніх організаціях.
36. Проаналізуйте позитивні і негативні наслідки конфлікту.
37. Дайте визначення функціонального і дисфункціонального конфлікту.

38. Дайте визначення основних структурних елементів конфлікту «суб'єкти конфлікту», «предмет конфлікту», «конфліктні ситуації», «мотиви конфлікту», «позиції конфлікуючих сторін».

39. Які стилі поведінки можуть використовувати учасники конфліктів в освітніх організаціях?

40. До якої групи чинників адаптації належить освіта, знання людини.

41. Поміркуйте яку роль відіграє освіта в процесі адаптації людини до змінних соціальних умов.

42. Порівняйте різноманітні підходи до визначення чинників адаптації.

43. Які вимоги висуваються до працівника сучасним ринком праці?

44. Охарактеризуйте суть та особливості кар'єри.

45. Визначте основні етапи кар'єри та їхні характерні особливості,

46. Визначте суть процесу планування кар'єри.

47. Охарактеризуйте зміст філософського, соціологічного та психологічного підходів до аналізу категорії «успіху».

48. Окресліть місце та важливість освіти в системі соціальних чинників досягнення успіху.

Тематика рефератів для студентів заочної форми навчання.

1. Західноєвропейські моделі освіти: історіографія питання.
2. Розвиток освіти в Україні у ХХ ст.
3. Історичні форми становлення соціального інституту освіти.
4. Взаємозв'язок інституту освіти з іншими суспільними інститутами - політикою, економікою, правом.
5. Порівняльний аналіз перспективних, найближчих і проміжних освітніх цілей суспільства.
6. Виховання й освіта дітей з відхиленнями у розвитку.
7. Характер диференціації навчального процесу в сучасній школі.
8. Ринок праці дипломованих працівників.
9. Освітня підготовка фахівців в умовах ринкових відносин.
10. Історична еволюція професії вчителя.
11. Історія класичних університетів в Україні.
12. Школа як навчальний заклад. Мета і завдання школи на сучасному етапі.
13. Проблеми ефективності системи освіти. Комплексне оцінювання стандартів освіти.
14. Цінності та ідеали.
15. Типологія соціальності.
16. Явище креденціалізму в країнах світу. Порівняльний аналіз освітніх систем.
17. Основні засади розуміння культури й освіти в теорії конфлікту.
18. Механізм засвоєння культурних цінностей. Роль традицій у суспільному житті.

19. Побудова концептуальної моделі освіти. Основні фази моделювання системи освіти.
20. Необхідні індикатори при діагностуванні та прогнозуванні освіти.
21. Стимулювання навчальної діяльності. Формування системи стимулів навчальної діяльності.
22. Діяльнісний підхід до навчання: аналіз теорій.
23. Проблема розвитку інтелектуальної верстви в Україні.
24. Діагностика й оцінка якості освітніх систем. Акредитація закладів освіти. Ліцензування спеціальностей.
25. Стиль наукової інформації. Канали, котрими передається наукова інформація.
26. Суспільний контекст сучасних зарубіжних педагогічних систем.
27. Інтелігенція - одна із базових груп системи освіти. Самосвідомість інтелігенції.
28. Статус освіти в сучасному світі. Основні параметри сучасної освіти.
29. Дошкільне виховання: роль ігрової діяльності у вихованні дітей. Завдання загальноосвітньої школи.
30. Основні засади розуміння культури й освіти в теорії конфлікту.
31. Культурна цінність як об'єкт засвоєння.
32. Механізм засвоєння культурних цінностей.
33. Загальнолюдські цінності в навчально-виховному процесі. Світоглядна освіта молоді.
34. Формування культури мислення у процесі освіти.
35. Діагностика й оцінка якості освіти на регіональному рівні.
36. Питання освітніх стандартів в освітній політиці країн.

V. Навчально-методична карта дисципліни «СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ»

Разом: 72 год. З них: лекції (12 год.), семінарські заняття (12 год.), індивідуальна робота (4 год.), самостійна робота (40 год.), підсумковий контроль (2 год.)

Модулі (назви, бали)	Лекції (теми, бали)	Семінарські заняття (теми)	СЗ (бали)	СР (бали)	ІНДЗ (бали)	Поточний контроль (вид, бали)	Підсумковий контроль (вид, бали)
Модуль I 0-79	Тема 1. Соціологія освіти як галузь соціологічного знання. Історія розвитку соціологія освіти.			0-5			
		Семінарське заняття 1. Освіта в аксіологічному вимірі.	0-10				
	Тема 2. Освіта як соціальний інститут.			0-5			
		Семінарське заняття 2. Освіта як соціальний інститут.	0-10				
	Тема 3. Соціальна структура системи освіти.			0-5		МКР 0-25	
Модуль II 0-101	Тема 4. Стан сучасної освіти в країнах Заходу та в Україні			0-5	0-30		ЗАЛІК 0-40
		Семінарське заняття 3. Навчальний процес та його структура.	0-10				
		Семінарське заняття 4. Особливості реформування системи освіти: проблеми та перспективи.	0-10				
	Тема 5. Самоосвіта як соціальна проблема			0-5			
		Семінарське заняття 5. Самоосвіта як соціальна проблема	0-10				
	Тема 6. Система управління освітою.			0-5			
		Семінарське заняття 6. Правові аспекти соціології освіти.	0-10			МКР 0-25	

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Ба- ли	Термін Викона- ння (тижні)
Змістовий модуль I.			
Міжнародна соціальна система освіти			
«Криза освіти» та основні напрямки вивчення соціології освіти на початку ХХІ ст. Особливості дослідження, виникнення, розвитку функціонування освітніх систем.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ вхідні тести, ➤ політичний практикум, ➤ робота в малих групах, ➤ реферати, ➤ повідомлення, ➤ інтерактивні презентації. 	0-5	2 тижні
Основні чинники глобальної кризи освіти. Сутність світової кризи освіти на сучасному етапі? Які її особливості в Україні. Криза освіти та шляхи її подолання	<ul style="list-style-type: none"> ➤ індивідуальний контроль, ➤ розробка графіків, таблиць, схем, діаграм, ➤ складання тез. 	0-5	2 тижні
Змістовий модуль II.			
Сучасне і майбутнє в освіті постіндустріального суспільства			
Діяльність інноваційних закладів освіти як самостійних об'єктів освітянської сфери. Емпіричний досвід освітянської сфери інноваційних закладів та соціально-освітній прогноз на майбутнє.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ брифінг, ➤ дискусія, ➤ розгляд проблемних питань, ➤ фронтальне (комбіноване) усне опитування. 	0-5	2 тижні
Основні завдання Болонського процесу щодо входження України у європейський освітянський простір. Експертне визначення подальшої еволюції освіти в Україні та проблеми реформування освіти в Україні.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ презентація соціологічного проекту, ➤ колоквиум, ➤ ігрові ситуації, ➤ контрольна співбесіда з проблеми модуля. 	0-5	2 тижні
Авторські навчальні програми - складова системи освіти. Проблеми безперервної освіти. Роль освітньої системи в процесі державотворення	<ul style="list-style-type: none"> ➤ міні-диктант з визначення термінів, ➤ творчі (дослідницькі) завдання, ➤ тренінг. 	0-5	1 тиждень
<i>Разом: 40 год.</i>	<i>Разом: 40 балів.</i>		

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. (16 год.)

1. Визначення основних цілей сучасної освіти. Аналіз форм реалізації цілей освіти.
2. Методологія моделювання системи освіти.
3. Характеристика основних компонентів моделювання системи освіти.
4. Індикатори, які застосовуються при діагностуванні та прогнозуванні освіти.
5. Фрагментаризація знання як принцип організації освітнього процесу.
6. Аналіз особистісних установок суб'єктів навчання.
7. Методи конкретно-соціологічних досліджень проблем вищої школи. Характеристика становища та природи інтелігенції в сучасному суспільстві.
8. Особливості і критерії виділення соціальних груп у галузі освіти.
9. Реалізація інновацій в освіті на регіональному рівні.
10. Тип, структура, джерела інноваційних процесів у школі.
11. Інновації у структурі вищого навчального закладу.
12. Педагогічний моніторинг у системі освіти.
13. Роль освіти у формуванні культури сприйняття нового.
14. Інтелектуальний ринок і культура.
15. Вибір критеріїв і системи емпіричних показників в аналізі системи вищої школи.
16. Зміст єдиного освітнього простору.
17. Україна і світовий освітній простір.
18. Міжнародна експертиза в галузі освіти.
19. Телекомунікаційні мережі в освіті.

Змістовий модуль II. (24 год.)

1. Діагностика мотивації навчальної діяльності.
2. Кваліфікаційні рівні професійної освіти. Зміст освіти відповідно до кваліфікаційного рівня.
3. Аналіз тенденцій масової вищої освіти. Ринок праці дипломованих фахівців.
4. Проблема підготовки фахівців з технічною освітою: витоки, діагноз і тенденції, прогноз.
5. Статус вчителя в сучасному суспільстві. Застосування методу аналізу роботи в дослідженнях професійних обов'язків вчителя.
6. Основи стратифікації викладачів. Оцінка діяльності співробітників, які належать до професорсько-викладацького складу.
7. Характеристика становища і природи інтелігенції в сучасному суспільстві.

8. Учнівський колектив школи. Соціологічні методи вивчення особистості школяра.
9. Управлінська діяльність кадрів системи освіти.
10. Зміст поняття «навчальний заклад». Структура навчального закладу.
11. Школа як навчальний заклад. Мета і завдання школи на сучасному етапі.
12. Вищий навчальний заклад як організація. Визначення рейтингу вищих закладів освіти.
13. Вивільнення педагогічної ініціативи.
14. Система безперервної освіти. Самоосвіта.
15. Система підвищення кваліфікації.
16. Соціологічні дослідження взаємин у студентському колективі.
17. Мотиви отримання освіти студентами.
18. Компоненти політехнічної освіти. Професійна орієнтація в сучасній школі.
19. Проблема впливу освіти на успішність трудової кар'єри особистості.
20. Внутрішні суперечності вчительської професії.
21. Проблеми розвитку інтелектуальної верстви в Україні.
22. Установчі документи навчального закладу.
23. Соціологічне дослідження рейтингу вищих навчальних закладів України.
24. Соціологічні парадигми управління.
25. Блокова організація та рівні управління освітою.
26. Демократизація суспільства та зміни в державному управлінні освітою.
27. Характеристика управлінських кадрів галузі освіти.

VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Зміст ІНДЗ:

Завершена теоретично-практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь на навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, самостійних занять і охоплює декілька тем, або весь зміст навчального курсу. ІНДЗ виконується у вигляді звіту політичного дослідження або електронної презентації на відповідну тему з курсу «Соціологія освіти». Система оцінювання ІНДЗ відповідає загальним критеріям навчальних досягнень студентів і становить від 0 до 30 балів.

Метою виконання ІНДЗ є закріпити теоретичні основи курсу «Соціологія освіти» на прикладі дослідження важливих проблемних ситуацій з соціального життя світу й України із застосуванням методів політичного аналізу.

У процесі виконання ІНДЗ студент у відповідності до вимог повинен розкрити **основні завдання**:

- дослідити проблемні ситуації, що склалися в світі та в Україні, через призму методології соціологічного аналізу подій;
- визначати і використовувати причинно-наслідкові зв'язки освітньо-соціальних процесів та явищ.
- проаналізувати публікації й інтернет-матеріали аналітичного характеру;
- відбирати, систематизувати та обробляти інформацію у відповідності до цілей дослідження;

Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю і відповідати таким **вимогам**:

- містити поглиблений аналіз досліджуваної теми;
- містити самостійні дослідження, розрахунки, виконані на ЕОМ;
- містити обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення досліджуваного об'єкту;
- мати належне оформлення;
- бути виконане і подане на кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Вимоги до індивідуальної науково-дослідної роботи

Для того, щоб отримати вищий бал по реферату слід виконати усі зазначені далі вимоги.

Кожному студенту викладач рекомендує наукову проблему соціологічного життя - реальну життєву ситуацію, подію, до якої прикута увага світової громадськості й вимагає цілеспрямованих дій для її вирішення. З іншого боку, студенти можуть самостійно запропонувати тему для дослідження, виходячи з власних інтересів, але обов'язково узгодити її з викладачем. Науковий керівник проводить індивідуальне консультування студента на визначених для цього виду роботи заняттях, допомагає йому скласти план ІНДЗ і контролює дотримання графіку виконання, рецензує частини роботи і завершений рукопис, готує студента до захисту.

Правильно оформлене ІНДЗ у вигляді звіту (паперовий чи електронний носій) студент подає на кафедру для рецензування і перевірки викладачем не пізніше ніж за 2 тижні до початку екзаменаційно-залікової сесії (атестаційного тижня).

Складання і виконання робочого плану ІНДЗ

План індивідуальної роботи повинен відповідати темі дослідження, мати чітку логіку поєднання теоретично-методичної, аналітичної та конструктивної частин. При розробці та обговоренні плану дослідження необхідно скласти поетапний календарний робочий план згідно із затвердженим на кафедрі графіком. У встановлений графіком кінцевий термін студент подає завершену індивідуальну навчально-дослідну роботу на рецензування викладачу. Невиконання графіка та систематичне відхилення від регламенту є підставою для недопущення студента до захисту індивідуальної роботи.

Після перевірки наявності всіх необхідних структурних частин ІНДЗ викладач (науковий керівник) оголошує про допуск студента до захисту. Під час захисту студент має розкрити актуальність, мету і завдання, предмет дослідження, яке він проводив. Особливе місце має бути відведене обґрунтованому порівняльному аналізу та оцінці його ефективності (рекомендується витратити не менше 70 % часу, відведеного для доповіді), ілюструючи доповідь посиланням на наочні графічні матеріали. Обсяг тексту доповіді має відповідати 5-10 хвилинам виступу. Захист індивідуальної роботи проводиться публічно на останньому індивідуальному занятті. З метою визначення рівня професійної підготовки та ерудиції в цілому студенту можуть ставитися питання.

Після захисту викладач оголошує результати і набрані бали за всі види теоретично-практичного курсу ІНДЗ. Якщо студент вчасно не здав на рецензування і перевірку індивідуальну роботу чи отримав під час захисту незначну кількість балів, то лише з дозволу завідувача кафедри може бути допущений для повторного складання ІНДЗ у встановлений навчальним планом термін. Якщо захист індивідуальної роботи не відбувся з поважних причин, то викладач може подовжити термін захисту до проведення підсумкового контролю (залік) з дисципліни «Соціологія освіти».

Основні етапи виконання ІНДЗ:

1. Підготовчий (теоретичний): розробка програми і плану.
2. Практичний (емпіричний).
3. Етап інтерпретації та узагальнення зібраних даних: оцінка результатів.
4. Оформлення ІНДЗ у вигляді аналітичного звіту.
5. Подання роботи на кафедру.
6. Захист ІНДЗ.

Орієнтовна структура ІНДЗ – Науково-дослідницької роботи у вигляді звіту чи електронної презентації:

- Титульний аркуш;
- План (зміст роботи із зазначенням сторінок);
- Вступ. Обґрунтування актуальності та необхідності проведення соціологічного дослідження; окреслення мети, завдання, предмету, об'єкту, гіпотези дослідження;
- Основна частина (розбита на розділи та підрозділи). У цій частині описується методика дослідження, характеристика проблеми, етапи роботи. Після цього наводяться цифрові дані у вигляді таблиць, графіків, діаграм, одержані під час дослідження. Аналіз результатів дослідження також висвітлюється в цьому розділі, акцентуючи увагу на закономірностях, які були зазначені в ході проведення дослідження ;
- Висновки, рекомендації;
- Список використаних джерел та літератури;
- Додатки (таблиці підрахунків результатів, графік звітності, індивідуальний план);

Аналітичний звіт являє собою детальний аналіз проблеми, висновки, рекомендації. До звіту додаються різноманітні таблиці, графіки, діаграми тощо. Значна увага приділяється висновкам, які становлять $\frac{1}{4}$ частини тексту. Під час підготовки аналітичного звіту доцільно долучати максимальну кількість матеріалів. Матеріал має бути структурованим та логічно викладеним, при цьому слід використовувати чіткі, зрозумілі фрази, намагатися уникати жаргону.

Обсяг звіту має бути в межах 12-15 сторінок комп'ютерного набору (або від руки 15-18 сторінок) без списку літератури та додатків. Електронна презентація (програмне забезпечення MS Power Point) повинна складатись відповідно з 15-20 слайдів.

Усі розділи і підрозділи, що є у плані, повинні бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: лівий – не менше 30 мм; правий – 15 мм; верхній – 20 мм; нижній – 20 мм. Текст у комп'ютерному варіанті виконується шрифтом - Times New Roman, розміром –14, міжрядковий інтервал – 1,5.

Порядковий номер проставляється праворуч у нижньому куті сторінки. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому порядковий номер не ставиться. Він проставляється на наступній сторінці далі по порядку.

Розділи або глави нумеруються арабськими цифрами, а підрозділи або параграфи – цифрою розділу і підрозділу через крапку. Наприклад, якщо розділ буде другим, то він позначається: Розділ 2: ... (далі йде назва розділу), а відповідно перший підрозділ цього розділу: 2.1. (далі йде назва підрозділу) і так далі за порядком до наступного розділу.

Список використаної літератури повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно дотримуватись вимог державного стандарту. Кожен бібліографічний

запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв творів. Бібліографічні записи повинні мати порядкову нумерацію. Посилання на літературу робляться в тексті з позначенням їх порядкового номера в списку і сторінок через кому в прямокутних дужках. Нижче подані приклади оформлення використаної літератури, яке залежить від виду джерела:

Книги

Один автор

Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59).

Два автори

Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с.

П'ять і більше авторів

Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод, посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія «Формування здорового способу життя молоді»: у 14 кн., кн. 13).

Без автора

Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкує., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1]с.

Багатотомний документ

Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006.— (Науково-документальна серія книг «Реабілітовані історією»: у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с.

Матеріали конференцій, з'їздів

Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ).

Депоновані наукові праці

Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.

Словники

Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.

Атласи

Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт, дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко

та ін.] ; Рада по вивч. продукт, сил України НАН України [та ін.]. — / [наук, редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. — К.: Варта, 2006. — 217, [1] с.

Законодавчі та нормативні документи

Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К.: МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи).

Стандарти

Якість води. Словник термінів : ДСТУ ІЗО 6107-1:2004 — ДСТУ ІЗО 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).

Дисертації

Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.мат, наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.

Автореферати дисертацій

Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.

Частина книги, періодичного продовжуваного видання

Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1—С. 39—61.

Електронні ресурси

Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим-2003») [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн.: <http://www.nbuv.ua/articles/2003/03klinko.htm>.

Зразок оформлення титульного аркуша звіту:

<p style="text-align: center;">Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України Київський університет імені Бориса Грінченка</p> <p style="text-align: center;">ЗВІТ СТУДЕНТА-ДОСЛІДНИКА</p> <p>Прізвище, ім'я та по-батькові _____</p> <p>Інституту _____</p> <p>Кафедри _____</p> <p>_____ курсу, групи _____</p> <p>Про проходження індивідуальної науково-дослідної роботи з дисципліни «Соціологія освіти» на тему: _____</p> <p style="text-align: center;">За час з _____ по _____ 20__ р.</p> <p>Дата складання звіту _____ 20__ р.</p> <p>Підпис студента _____</p>
--

Тематика ІНДЗ

1. Соціологія освіти в системі соціологічного знання.
2. Суспільне призначення соціології освіти.
3. Кількісні та якісні методи в соціологічних дослідженнях проблем освіти.
4. Проблеми освіти в контексті загально соціологічних теорій.

5. Концепції навчання і виховання в сучасній зарубіжній соціології освіти.
6. Соціальна поведінка основних суб'єктів освітнього процесу.
7. Соціальний статус вчителів та викладачів вузів у сучасному українському суспільстві.
8. Специфіка навчальних соціальних організацій.
9. Функції освіти як соціального інституту.
10. Трансформація функцій освіти в сучасному українському суспільстві.
11. Перспективи розвитку сучасної української системи освіти.
12. Основні напрямки державної освітньої політики в країнах Заходу.
13. Основні напрямки державної освітньої політики в Україні.
14. Державна і приватна освіта в Україні: соціологічний аналіз.
15. Централізовані і децентралізовані системи освіти: конвергенційні процеси.
16. Становлення систем безперервної освіти.
17. Розвиток вищої освіти в Україні: соціальні аспекти.
18. Основні напрямки модернізації змісту шкільної освіти в зарубіжних країнах.
19. Соціологічна освіта в Україні: перспективи розвитку.
20. Передумови міжнародної освітньої інтеграції.
22. Роль міжнародних організацій в інтеграційних процесах освіти.
23. Управлінське рішення та організація його виконання у функціонуванні освітньої установи.
21. Проблема ефективності управлінської діяльності в освіті.
22. Основні тенденції й напрямки реформування освіти (світовий досвід).
23. Реформування освіти як різновид управлінської діяльності.
24. Основні напрямки реформування освіти в Україні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Розглядаючи загальну професійну підготовку студентів як цілісний процес формування системи загальних знань, умінь і навичок, слід виділити комплексний критерій, який дає цілісну характеристику рівня загально-професійної підготовки майбутніх фахівців. Показниками системності знань студентів можуть бути: рівень засвоєння основних ідей, положень, понять, фактів у сфері соціології освіти; рівень теоретичного осмислення способів організації практичної професійної діяльності; рівень оперування теоретичними знаннями, використання їх в практичній діяльності; рівень розвитку інтересу до теорії соціології.

Формування знань, умінь і навичок здійснюється в основному в процесі діяльності (пізнавальної і практичної), їх якість перебуває у прямій залежності від характеру діяльності. Можна виділити 4 рівні загально-професійних знань, умінь і навичок студентів: **репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчо-репродуктивний, творчий.**

Репродуктивний рівень характеризується діяльністю (пізнавальною і практичною) відтворюючого характеру: відтворення основних теоретичних

положень, опис фактів на основі емоційного сприймання без глибокого розуміння зв'язків, що існують між ними, виникнення інтересу до нових фактів та їх пояснення, виконання окремих дій згідно зі зразком, слабка кореляція практичних дій з теоретичними знаннями, наслідування наставника (науковий керівник, соціолог).

Репродуктивно-творчий рівень характеризується засвоєнням основних ідей і понять, теоретичним осмисленням та аналізом окремих фактів і явищ, деяких функцій та способів діяльності соціолога, умінням підтверджувати теоретичні положення фактами практичної діяльності, виконанням частково-пошукових практичних дій в типових ситуаціях.

Творчо-репродуктивний рівень характеризується осмисленням основних ідей, системи предметних понять в сфері соціології, умінням встановлювати внутрішньодисциплінарні зв'язки, систематизувати факти, теоретично осмислювати систему методів і прийомів роботи соціолога і окремих дій власної професійної діяльності, застосовувати теоретичні знання при розв'язанні типових завдань в соціологічній практиці, розвитком інтересу до самостійного пошуку ефективних шляхів розв'язання професійних завдань, свідомим оволодінням системою взаємопов'язаних дій, самостійним визначенням власної діяльності з врахуванням конкретних умов, виконанням практичних дій в нестандартних ситуаціях.

Творчий рівень характеризується глибоким осмисленням системи соціологічних та міжпредметних понять, умінням теоретично аналізувати факти і явища в сфері соціології освіти, аналізувати та проектувати способи своєї професійної діяльності, застосовувати теоретичні знання в нових ситуаціях, знаходити творчі вирішення практичних задач, шукати інноваційні способи роботи тощо.

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ п/п	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1	Складання плану ІНДЗ	1
2	Обґрунтування актуальності проблеми, формулювання мети, завдань, об'єкту, предмету, методу дослідження та висунення гіпотези	5
3	Відповідність змісту планові та темі ІНДЗ	1
4	Критичний аналіз суті та змісту викладу підготовчого (аналітичного) етапу дослідження	3
5	Виклад фактів, ідей, основних понять дослідження в логічній послідовності	3
6	Достовірність, об'єктивність матричного класифікатора. Наявність таблиць, графіків, діаграм	5
7	Доказовість висновків, обґрунтованість власних практичних рекомендацій, пропозиції щодо	4

	розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	
8	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки, список використаних джерел та літератури)	4
9	Позитивний захист роботи	4
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	21-30	Відмінно
Достатній	11-20	Добре
Середній	6-10	Задовільно
Низький	0-5	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Соціологія освіти».

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№	Вид діяльності	Кількість балів
1	<i>Усна відповідь на семінарському занятті</i>	<i>0-10 (разом 0-60)</i>
2	<i>КМР</i>	<i>0-25 (разом 0-50)</i>
3	<i>Самостійна робота</i>	<i>0-5 (разом 0-30)</i>
4	<i>ІНДЗ</i>	<i>0-30</i>
5	Підсумковий бал	<i>0-170</i>
6	Коефіцієнт	<i>0,35</i>
7	<i>ПМК</i>	<i>0-40</i>

В балах		За шкалою ECTS	
79-88	відмінно	90-100	A
66-78	добре	82-89	B
		75-81	C
53-65	задовільно	69-74	D
		60-68	E
52 і нижче	незадовільно	35-59	FX
		1-34	F

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Соціології світу. Робоча навчальна програма. /Укл. Купрій Т.Г.– К.: Видавництво «Університет» КУ імені Бориса Грінченка, 2011. – 41 с.
2. Опорні конспекти лекцій,
3. Навчальні посібники, підручники, навчально-методичні посібники, методичні рекомендації з курсу «Соціологія освіти».
4. Плани семінарських занять та завдання для самоконтролю;
5. Питання до модульних контрольних робіт та питання до заліку.
6. Наочний роздатковий матеріал у вигляді таблиць та схем, діаграм, графіків; є у електронному варіанті;
7. Тексти праць мислителів попередніх поколінь та сучасників, законодавчо-нормативні акти, статистичні дані (наявні у читальній залі та у електронному варіанті).

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ 3 «Соціологія освіти»

1. Статус соціології освіти. Соціологія освіти як галузева соціологічна наука.
2. Предмет та об'єкт соціології освіти. Структура соціології освіти.
3. Соціальні функції освіти. Види послуг у царині освіти.
4. Культурна цінність як об'єкт засвоєння у процесі навчання.
5. Соціологічні погляди на освіту К. Маркса, Л. Уорда, Е. Дюркгейма.
6. Концепція культури й освіти у структурному функціоналізмі (Т. Парсонс, Р. Мертон).
7. Виникнення соціології освіти. Соціологічні погляди на освіту М. Вебера.
8. Соціологія освіти і науки К. Маннгейма.
9. Освіта як соціальний інститут,
10. Виникнення соціального інституту освіти.
11. Умови зміни соціального статусу інституту освіти. Характер трансформації інституту освіти на сучасному етапі.
12. Навчання як вид соціокультурної діяльності. Види спілкування.
13. Розвиток і функціонування освіти в умовах інформаційного суспільства.
14. Соціальна мобільність та освіта.
15. Соціальна потреба в освіті як попит на формальну освіту.
16. Соціологічні парадигми управління. Суб'єкт, об'єкт і функції управління в системі освіти.
17. Соціологія управління освітою. Рівні управління.
18. Управління і керівництво навчально-виховним процесом. Сутність і види управління.
19. Сучасні дослідження суспільних проблем школи та освіти у вітчизняній соціології.
20. Культурологічні, світоглядні й виховні функції освіти, комунікативні

- функції освіти. Вплив суспільних потреб на розвиток освіти.
21. Основні тенденції розвитку галузі освіти.
  22. Інституціональний зміст освіти.
  23. Характеристика змісту освіти в сучасній школі. Розвиток змісту освіти.
  24. Основні концепції в сучасній зарубіжній соціології освіти (людського капіталу, дешколяризації, інтеграції навчальних предметів).
  25. Визначення основних цілей сучасної освіти. Аналіз форм реалізації цілей освіти.
  26. Масова й елітарна освіта. Приватна і державна освіта. Централізована і децентралізована освіта.
  27. Характеристика основних концепцій навчання.
  28. Вища школа і проблеми її розвитку. Проблема демократизації життя вузів.
  29. Концепція розвитку вищої школи України.
  30. Аналіз особистісних установок суб'єктів навчання. Методика аналізу.
  31. Побудова системи національної освіти в Україні. Закон про освіту.
  32. Роль традицій у суспільному житті. Створення нових національних програм навчання для різних ступенів освіти.
  33. Управлінська діяльність кадрів системи освіти.
  34. Завдання сучасної школи в умовах технологічної революції та інтеграційних процесів у світовій економіці, культури.
  35. Освіта як об'єкт соціального прогнозування.
  36. Теоретична діяльність і практична робота ЮНЕСКО в галузі освіти.
  37. Сучасна система освіти та її основні елементи.
  38. Проблема безперервної освіти.
  39. Форми непрофесійної освіти. Самоосвіта.
  40. Навчальний заклад як первинний елемент соціальної організації освіти.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аза Л.А. Воспитание как философско-социологическая проблема. - К., 1993.- 203с.
2. Бестужев-Лада И.В. В школе XXI века. Размышления социолога. - М., 1988.- 176с.
3. Бим-Бад Б.М., Петровский А.В. Образование в контексте социализации //Педагогика.- 1996. - №1.-С.3-8.
4. Волович В.І Соціологічна освіта в Україні та проблеми підготовки фахівців з соціологічних дисциплін // Вісник Київського університету. Сер. «Соціологія. Психологія. Педагогіка» - Вип. 3. – С.189-200
5. Гавриленко І. М, Скідін О. Л. Соціологія освіти: Курс лекцій. - Запоріжжя, 2007.- 396 с.
6. Гавриленко І.М. Соціологія освіти. Навч. посібник.- Львів, 2010. -382 с.
7. Курс лекцій по социологии образования: Учеб. пособие /Под общ. ред. В.И. Астаховой. - Харьков.: НУА, 2003. – 612 с.
8. Лукашевич Н.П., Солодков В.Т. Социология образования: Конспект лекций /Под. ред. Н.П. Лукашевича. - К.: МАУП, 1997. -224 с.
9. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Базовий курс: Підручник. - К., 2005. - 312 с.
10. Нечаев В.Я. Социология образования. - М., 1992.- 200с.
11. Образование в современном мире: состояние и тенденции развития: Сб. ст. / Под ред. М.И. Кондакова.- М., 1986.- 245 с.
12. Саймон Дж. Общество и образование. - М./ Пер. с англ.- М., 1989.-200 с.
13. Сиволапов А.В. К новой модели обучения: социокультурный подход //Социол. исслед. - 1994. - № 3.- С.14-22
14. Скідін О.Л. Управління освітою: теоретико - методологічний аналіз соціальних технологій. - Запоріжжя, 2000.- 184 с.
15. Слободчиков В. Новое образование - путь к новому обществу // Народное образование. - 1998.- №5.- С.3-6.
16. Сошиев А.Н., Куйкин В.Н. Образование как объект социального анализа // Вестник Санкт-Петербург, ун-та. - Сер. 6; Вып. 1, 1993.- С. 34-42.
17. Социальная потребность в образовании // Большой толковый социологический словарь (Collins).- Т.2 (П-Я) / Пер.с англ.- М., 1999.- С.236.
18. Тгагапсоев Х.Г. О новой парадигме образования // Педагогика.- 2004 - № 4. - С. 103-110.
19. Филиппов Ф.Р. Социология образования. - М., 1980. – 329 с.
20. Филиппов Ф.Р. Школа и социальное развитие общества. - М.,1990. -287 с.
21. Шереги Ф.Э., Харчева В.Г. Социальные проблемы вузовской науки //Социс. - 1996. - № 6. – С.34-41.
22. Якуба О.О. Освіта як соціальний інститут //Соціологія: Навч. посібник для студентів.- Харків, 1996.- С. 142-157.

Додаткова рекомендована література:

41. Аллак Ж. Вклад в будущее: приоритет образования / Пер. с англ. - М., 1993. - 239 с.
42. Астахова В. И. Высшая школа Украины. - Харьков, 1991. - 208 с.
43. Богомолова Т.Ю., Тапилина В.С. Мобильность населения по материальному положению // Социол. исслед. - 1998. - № 2. - С. 45-49.
44. Болонський процес: етапи і напрями реформування системи вищої освіти. Методичні рекомендації / Укл. С.А. Рижкова. - К., 2006. - 43 с.
45. Брайнович А.С. Типы организаций и их структуры // Социол. исслед. - 1998. - № 12. - С.32-37.
46. Ван дер Венде М.К. Болонская декларация: расширение доступности и повышение конкурентоспособности высшего образования в Европе // Высшее образование в Европе. - 2000. - № 3. - С.29-40
47. Волович В.І. Болонський процес і нова парадигма освіти в Україні // Соціологія: теорія, методи маркетингу. - 2004. - № 4. - С. 189-200
48. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века. - М., 1999. - 254 с.
49. Вульфсон Б. Л. Управление образованием на Западе: тенденции, централизация и децентрализация // Педагогика. - 1997. - №2. - С. 51-55
50. Высшая школа: испытание рынком. - М., 1993. - 139 с.
51. Вища освіта в Україні / За ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. - К., 2005. - 390 с.
52. Гавра Д.П. Социальные институты // Соц-полит. журнал. - 1998, - №2. - С. 38-42
53. Гавриленко І.М., Чепак В.В. Загальносоціологічна теорія: Науково-методичні та інформаційні матеріали. - К., 1998. - 160 с.
54. Гавриленко И. Н. Отчуждение личности при капитализме средствами образования и воспитания. - К., 1986. - 149 с.
55. Гаевская О. Б. Современная цивилизация и социальное управление. - К., 1997. - 271 с.
56. Гречаний В.В. Динаміка зміни ціннісних орієнтацій сучасного українського студентства // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії і практики. - Вип.1. - Київ; Запоріжжя, 1998. - С.38-46.
57. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття) // Освіта. - 1993. - № 44-46. - С.8-24
58. Джурицкий А. Н. Зарубежная школа: современное состояние и тенденции развития. - М., 1993. - 237 с.
59. Джурицкий А.Н. Право на образование в современном мире // Педагогика. - 1998. - №3. - С.93-96.
60. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению // Вестник высшей школы. - 2000. - № 6. - С. 61-70.
61. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. - М., 1994. - 153 с.
62. Ежов С.А. Социализация молодежи. Проблема управления. - М., 1995. - 198 с.

63. Келасьев В.Н., Яковлева И.В. Диагностика профессиональных педагогов и социальных работников. - М., 1994. - 254 с.
64. Кларин М.В. Инновации в обучении (Анализ зарубежного опыта). - М., 1997. - 265 с.
65. Клімова Г.П. Освіта і цивілізація. - Харків, 1996. - 159 с.
66. Коваль А. Т., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка. Соціальна робота: Навч. посібник. - К., 1997. - 392 с.
67. Кремень В.Г. Болонський процес: зближення, а не уніфікація // Дзеркало тижня. - 2003. - 13 грудня. - С.3
68. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. - К., 1999. - 243 с.
69. Лукашевич М.П. Соціологія. Виховні механізми і технології. - К., 1998. - 254 с.
70. Мартиненко СМ., Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка. - К., 2002. - 198 с.
71. Начало пути. Поколение со средним образованием / Под ред. Титмы М.К. - М., 1989. - 243 с.
72. Общеввропейский процесс и гуманитарная Европа. Роль университетов. - М., 1995. - 124 с.
73. Осовський В. Соціальна організація і соціальна інституція // Соціологія. - 1998. - № 3. - С.41-48
74. Поволяева М.Н., Пахомова С.Е. Становление институтов сферы образования // Педагогика. - 1996. - № 2. - С.3-7.
75. Пригожий А.И. Современная социология организаций. - М., 1996. - 272 с.
76. Пуляев В. Т. Новая парадигма развития образования и основные контуры ее реализации в России // Соц.-полит. журнал. - 1998. - №5. - С. 24-35.
77. Реформы образования в современном мире: глобальные и региональные тенденции. - М., 1995. - 268 с.
78. Розин В.М. Объективная необходимость реформирования российского образования // Соц.-полит. журнал. - 1997. - №3. - С.37-46.
79. Рюльнер Т. Поликультурное образование: реформа учебных программ // Перспективы. - 1994. - № 1. - С.20-27.
80. Сірій Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії // Навч. посібник. - Вид. 2. - К., 2007. - 480 с.
81. Тенденции развития и роль сферы образования: экономический и социальный аспект. - М., 1994. - 251 с.
82. Управление школой: теоретические основы и методы / Под ред. В.С.Лазарева. - М., 1997. - 437 с.
83. Чернецкий Ю.А. Высшее образование в рыночной экономике. - М., 1991. - 251 с.
84. Штарке К. Студенты. Становление личности. - М., 1982. - 268 с.
85. Якунин В.А. Обучение как процесс управления. - Л., 1988. - 341 с.
86. Ятченко А.Д., Герасіна Л.М. Реформа освіти і міжнародний досвід та національні сподівання української держави // Рідна школа. - 1993. - № 2. - С. 11-15.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

за вимогами кредитно-модульної системи

Укладач: Купрій Тетяна Георгіївна, к. і. н., ст. викладач кафедри суспільно-політичних дисциплін і правознавства, Інститут лідерства та соціальних наук Київського університету імені Бориса Грінченка.

СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ. Робоча навчальна програма / Укладач Купрій Т.Г. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011 – 41 с.